

Кривий 3.1.

МЕТОДИ ОЦІНКИ І АНАЛІЗ МАЙБУТНІХ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ.

Пріоритетні фактори, які активно впливають на покращення організації і підвищення ефективності проведення аналізу є одночасно напрямками удосконалення його розвитку.

Успішне вирішення кожного із них впливатиме на покращення його організації на будь-якому підприємстві, а відповідно підвищувати аналіз на новий якісний ступінь розвитку і перетворювати його в один із найголовніших інструментів управління витратами як по підприємству, так і по його структурних підрозділах.

Розвиток економіки в сучасних умовах викликає значний інтерес керівництва фірми до постійного зниження і оперативного регулювання виробничих витрат. Проте реалізувати такий інтерес на практиці буде нелегко у зв'язку з недостатньою

наявністю спеціальних аналітичних методик, які відповідали б вимогам оперативності, точності, об'єктивності і своєчасності проведення аналізу. Це обумовлює підвищення ролі економіко-математичних і статистичних методів, коли оцінюємо поточні витрати на виробництво і прогнозуємо їх майбутню величину.

Регулярні, оперативні розрахунки значно підвищують ефективність управління витратами і сприяють формуванню об'єктивного бачення про перспективи їх змін. Все це дозволяє трансформувати поточно-оперативний аналіз у прогнозно-стратегічний.

Найбільш важливими напрямками проведення поточно-оперативного аналізу затрат є:

- аналіз виробничих затрат за структурою і складом;
- аналіз відхилень від норм виробничих витрат за видами та групами;
- аналіз і оцінка майбутніх витрат на підставі минулої і поточної звітної інформації про стан виробничих витрат.

Аналіз витрат на виробництво за складом і структурою здійснюється, як відомо, на основі їхніх групувань за статтями та елементами. Дані аналізу дозволяють побачити відхилення затрат за різними статтями, що дає можливість виявити найбільш вузькі місця в процесі управління ними, а також характерні тенденції в процесі формування виробничої собівартості і очікуваних фінансових результатів.

Якщо є відхилення по загальногосподарських витратах, то це свідчить про деяку громіздкість систем управління на фірмі і показує на необхідність їх часткової або повної реорганізації.

Розрахунки динаміки затрат за елементами дають можливість виявити відхилення в непрямих витратах, яке зробило основний вплив на зміну загальної величини виробничих витрат. У зв'язку з цим необхідна деталізація оцінки динаміки непрямих витрат із врахуванням їх класифікації на змінні, умовно-змінні та постійні.

Для того, щоб виявити які ж конкретні витрати вплинули на зміну загальної величини непрямих витрат, необхідно проаналізувати структуру і динаміку змінних, умовно-змінних і постійних непрямих витрат.

Детальний аналіз виробничих витрат за їх складом і структурою утворює реальні можливості ефективного управління собівартістю випускаючої продукції шляхом порівняльної оцінки минулих і поточних даних про витрати на фірмі і створення інформаційної бази в розрізі кожного виду витрат для подальшого дослідження відхилень від запланованого стану або від нормативної собівартості з метою прогнозування їх поведінки.

Оцінку відхилень від норм виробничих витрат можна застосовувати на тих фірмах, де діє нормативний метод обліку витрат.

Прогнозування величини майбутніх витрат ґрунтується на розрахунку постійних і змінних витрат на одиницю кількісного показника оцінки діяльності фірми.

Велике значення для фірм матиме вибір методу прогнозування повних виробничих затрат, так як кожний із них може застосовуватися в залежності від ситуації.

До методів прогнозування повних виробничих затрат відносяться:

- історичний метод (спосіб перевірки рахунків);
- метод використання мінімального і максимального значень;
- лінійно-регресійний аналіз;
- складно-регресійний аналіз.

Історичний метод ще називають способом перевірки рахунків. Він вимагає наявності постійного контролю зі сторони бухгалтерії за кожним видом витрат і розподілу їх на постійні і змінні.

Середня величина одиниці витрат вибирається для змінних витрат, а повні витрати визначаються для постійних витрат. Умовно-змінні витрати розподіляються у співвідношенні 50 на 50, тобто 50% із них приймаються за постійні, а інші 50% на змінні, що є оптимальним рішенням з метою найбільш точного опису поведінки затрат.

Історичний метод рекомендується застосовувати лише в тих випадках, коли керівництво має потребу в оперативній інформації для прийняття внутрішньогосподарських рішень з регулювання витрат на виробництво.

Цей метод має суттєві недоліки, тому що ґрунтується на суб'єктивній класифікації витрат по відношенню до обсягу виробництва. Така класифікація залежить від індивідуальної думки кожного бухгалтера і поведінки різних видів витрат на різноманітних фірмах. Оцінка затрат методом перевірки рахунків обов'язково включатиме точки зору, які, як правило, можуть бути спірними.

Історичний метод не рекомендується застосовувати в процесі прийняття рішень про фінансові вкладення, для розрахунку норм виробничих витрат тощо. Даний метод оцінки майбутніх витрат не підходить в тому випадку, коли визначаються витрати на продукцію, яку раніше не випускала фірма. Тому при підготовці виробництва нової продукції, розрахунку норм витрат і прогнозуванні їх загального обсягу використовуються знання і досвід інженерів-технологів (інженерний метод). Інженерний метод є універсальним засобом розрахунку нормативних калькуляцій на одиницю виробу. Використання його на практиці може дати керівництву додаткові важелі регулювання виробничих витрат.

Метод використання мінімального і максимального значення залежної і незалежної змінної ґрунтується на вимірюванні повних виробничих витрат за мінімальним і максимальним значеннями кількісного показника оцінки діяльності фірми (обсягу продукції, кількості відпрацьованих людино-годин, загальної кількості відпрацьованих машино-годин тощо). У практиці зарубіжних фірм цей спосіб застосовується у восьми-десяти випадках із ста, так як він легкий і не вимагає додаткових затрат.

Лінійний регресійний аналіз найбільш широко використовує метод найменших квадратів. Суть цього методу полягає в тому, що відповідність лінії регресії кращій поведінці витрат визначається як зменшення суми квадратів значень вертикальної осі системи координат від лінії регресії, так що сума квадратів відхилень в даній кінцевій лінії менша, ніж сума квадратів відхилень на будь-якій іншій лінії регресії. Застосування методу найменших квадратів ґрунтується на припущенні, що виробничі витрати залежать тільки від дії будь-якої однієї змінної в господарській діяльності фірми. Але на практиці частіше виникають ситуації, при яких на величину виробничих витрат впливають декілька незалежних один від одного показників. Деякі види затрат можуть змінюватися не тільки зі зміною кількості відпрацьованих людино-годин, але і з вагою випускаючої продукції, змінами температурного режиму і іншими факторами. В простій лінійній регресії важливе використання тільки одного показника. В тих випадках, коли спеціалісти (аналітики або інженери) визначають і вимірюють вплив декількох змінних, застосовується складний регресійний аналіз. Чим більше факторів розглядається, тим точніше і якісніше контролюються виробничі витрати.

Як правило, на сучасних фірмах може бути досить велика кількість показників, від динаміки і стану яких залежить величина виробничих витрат. Тому врахувати абсолютно всі фактори практично неможливо. У цьому випадку для проведення швидкого і якісного аналізу два або три найбільш вагомих показники, зміна яких тягне за собою відразу коливання у величині виробничих витрат.

Якісні спостереження у всіх випадках можливі лише при наявності автоматизованої системи обробки облікових даних на фірмі. Якщо фірми будуть фіксувати всі операції за допомогою електронно-обчислювальної техніки, появиться реальна можливість здійснити якісний аналіз витрат.

Широкі перспективи застосування науково-організованого обліку, контролю і аналізу виробничих витрат не підлягає сумніву, тому що керівництво фірм зараз все більше і більше зацікавлене у можливості швидкого управління ними як в запоручі успіху подальшого розвитку.

Аналіз витрат за допомогою різних методів виявляє великі можливості, які виникають перед адміністрацією фірми, яка кількісно представляє обсяг своїх майбутніх витрат на виробництво практично будь-якого виду продукції.

Універсальність прийомів очевидна поза залежністю від форм, розмірів і видів діяльності фірм, а також їх галузевої приналежності. Тому їх застосування зараз є одним із актуальних напрямків для фірм будь-яких організаційно-правових форм господарювання, особливо в умовах переходу на міжнародні стандарти обліку і звітності.